

MAGYAR KÜRIR

A' FELSÉGES CSÁSZÁR ÉS APOSTOLI KIRÁLY KE-
GYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indult Bétsből, Kedden, Januárus 10-dik napján, 1815-dik esztendőben.

Hannovera Ország.

A' Cambridgei Hertzegnek ezen Ország Karjainak és Rendjeinek közönséges gyűlésekben mondott hathatós beszédjének folytatása és végezete.

A' régens herczeg, a' ki a' német Orszá-
gi Szövetségnek feloldoztatása után kén-
telen volt királyi titulust magára venni,
azoknak a' Német uralkodó Fejedelmeknek,
a' kik a' belső és külső bátorságnak köz
erővel leendő megerősítése végett öszvesző-
vetkeznek, jó példával megyen elő, hogy
ők is gyűlést tartsanak, a' mellyben a'
nép szabadon, de jó rendel szölyön, és
azokat az eszközöket, mellyek által a' ma-
ga tzeljät, és az Ország javát eszközteni,
és öregíteni lehet, a' Fejedelem eleibe
terjessze — Most tehát a' Karoktól és Ren-
dektől függ, hogy a' mástól nem függő ki-
rályságra emeltetés: Hannoverai Státusoknak
engedődött nagy jussokkal éljenek, hogy
azoknál fogva hatalmas és szerentsés lehes-
sen az Ország.

Ennek elérésére első lépes az, hogy
minden magános tartományoknak Státusai
közönséges gyűlést tartsanak, a' mellyre
a' közönséges adóban való megegyezés, és
törvénytévő hatalom bizattassék. Az egyes
tartományoknak egy köz hasznok vagyón,
mellyet köz gondolkodás által lehet elér-
ni. Hogy ha ennekelőtte az egyes tarto-

mányoknak gazdálkodások az ő akkori szük-
ségekhez volt alkalmaztatva, most a' sürge-
tő környúlások hathatósabb és idejébb
korán való intézeteket kívánnak; az egyes
familiáknak öszvetsatoltatások az ő uralko-
dó fejedelmekkel való egyességek által esz-
közölthetik.

A' jelenvaló időknék szükségei igen
súlyosak. Az Orzágnak lekötelezések által
lehet azokat ki tanulni, mit kívánnyon
azoktól az igazság, a' kik hiven viselik ma-
gokat a' köz jóhoz; ezonközben az igazsá-
gnak kívánása, a' népnek jelenvaló és kö-
vetkezendő boldogságával öszie van köt-
tetve. A' Régens-Hertzeg ezen országnak
Uralkodója és Státusai közt volt egyenes
szivüségét mindenkor megtartotta, és arra
kötelezi magát most is, hogy mindenkor
kész leszen a' maga jövedelmeiből és tulaj-
donából az Országot segiteni: ezt a' seg-
delmet az által lehet meghatározni, ha az
Egésznek szükségei és eszközei nyilvánva-
lók lesznek — Minden egyes Státusok fenn-
állása a' védelmező eszközökön fundáltatik.
A' szomorú tapasztalások által, mellyeknek
emlékezete friss emlékezetünkben lehet,
megtintettelve lévén, a' hazának minden bará-
ti jól érzik, hogy egyedül a' hathatós intéze-
tek által lehessen a' jövendő veszedelmeket
el kerülni.

A' Britanniai nemzet, mellynek álba-
tatos szenvedése Hannoverát a' nagyobb

hatalomtól meg mentette, 's annak bátorságot és leletet szerzett, nagy lelküségből származott segédelme által az ellenségtől elpusztított hadi eszközöket kipótolta, 's annál fogva fegyveres seregének fegyvert és más hadi eszközöket szerzett, és azt eszközölte, hogy a' több hadakozó népek rendibe állhatott; a' többit magunknak kell kipótolni. Minekutánna az ország külső dolgai rendbe szedődnek, azon hadi seregeknek ereje, a' mellyeket az uralkodó fejedelem szükségeseknek tart, azoknak organisatiója, és szüksége szemetek eleibe fognak terjesztetni. Ti pedig azt a módot feltaláljátok, a' melly szükséges lesz azoknak megszerzésére. A' Régens-Hertzeg, a' mennyire csak lehet, meg fogja az országot, és azt a' terhet, a' mellyet megkisebbiteni nem lehet, az igazságos felosztás által könnyebíteni, és ezen meg könnyebítés által, az elkerülhetetlen áldozat megédésittetik; egyszersmind a' törvény kiszolgáltatásában tetetendő változásokat megfognátok vizsgálni, és a' hasznos intézeteket az Ország javára meg bányul vetni. — A' mit az Országló reátok néve szükségesnek ítélt, azt a' maga tanátsosi által, ki fogja tinektek jelenteni, és a' ki igazságos projecumaitokat mindenkor kegyelmesen meghallgatja — A' bemutatott és hiteleseknek találtatott és tellyes hatalmat engedő írásoknak laistroma, és a' jó rendtartásra néve szükséges regulák, az Ország ide gyülekezett Statusainak eleibe fog terjesztetni. Ennel fogva leg elsőben is egy személyt választatok magatok közül, a' ki a' ti gyülléseitekben Elölő és Szószolló legyen, egyszersmind el várom, hogy ezt az Elölőt még ma kimutassátok neki:

Mindeneknek előtte pedig efedezzünk a' mindenható Istennek áldásáért, hogy Hannovera Országnak első gyüllését áldja és szentelje meg — Ezen beszédnek végzete után a' törvényesen választott

Deputátusoknak laistromát, és azokat a' rendeléseket adatta bé Eő kir. Hertzegsége, a' mellyeket a' tetetendő tanátskozáfokban sinormértékül kell tartani; végre az egész gyülléssel a' vár templomába ment leg szebb rendel, és minekutánna a' jelen volt személyek le ültenek volna, ezen éneket: *Adjatok hálúkat az Istennek*, mellyet III. György király mindenkor kedvellett, nagy anitatossággal el énekeltek. Ennek végződése után a' pap az oltár előtt imádkozott; mind ezek végbe menvén a' nevezett kir. Hertzeg a' maga palotájába ment, a' Deputátusok pedig a' gyüllés szálájába menvén, Elölőt választottak, a' melly választás *Wolsbourgi Gr. Schulenburg*ra esett, és erről leg ottan tudósított Eő kir. Hertzegsége, kinek parautolatjára Dec. 18-dik napján délelőt 11 órakor az egész gyüllés Eő kir. Hertzegsége udvarlására ment, a' midőn az Elölő Eő kir. Hertzegségéhez így szólt:

Felséges Hertzeg, kegyelmes Urunk!
Az én Statusbeli tarsaimnak az a' bizodalma, melly szerént engemet a' gyüllésnek Elölőjévé és Szószollójává választottak, nekem just engedett arra, hogy az Országnak uralkodó Fejedelme eránt való első haládatosságát kijelentsem, a' ki az Ország Statusai és Deputátusait minden Német tartományban öszve gyűjtöte'sz által a' maga böltsességét kinyilatkoztatta, és annak bátorságát, jórendjét, 's boldogságát erős fundamentomra helyhezette, Minden időbeli jó Fejedelmek az ő alattvalóinak javokou örvendettek, 's abban helyhezették a' bölts Fejedelmek az ő hatalmoknak kútféjét. A' Régens-Hertzeg mind ezeket jól látta. Az ő nagy lelküsege azt kívánnya, hogy a' Hannoverai nép az elmének elsőségére néve is utolsó ne legyen, a' mellyből mind azok a' jók, mellyek az életet táplálják és ékesítik, származnak. Az ő felséges gondolkodása médját ezen Ország eránt jobban kimutatja, mint a' maga hazája e-

ránt. Ez a nagy példa adás az egész Német Nemzetet meg lelkesíti, és miután na a Britanniái Népek kimeríthetetlen ereje és vezérjeinek iparkodásai arra bírták az Európai Hatalmasságokat, hogy Német Országunk szabadságát vissza adják, a Britanniái királyi székét is azon szent tűz fogja feleleveníteni, melly a szabadságnak megnyerésére, és fenntartására szükséges.

Arra való nézve kérjük királyi Hertzegségedet, hogy azon tiszteletet, melly minket a Régens-Hertzeg iránt lelkesít, a kit az Isteni gondviselés arra kiválasztott, hogy mi ő általa szerentségek lehessünk, és a ki eránt és az ő Szentséges személje eránt melységes tisztelettel viseltetünk nékie kijelenteni méltóztasson. Kegyelmes Urunk! a kit mi mint a mi uralkodó Fejedelmünk erántunk való kegyelmességnek valóságos zálogát, úgy néztük és úgy vettük, méltóztasson a Hannoverai Népek erántok való jótéviségeknek zálogát, és leg alázatosabb háladatosságokat el fogadni.

Mi módon felelt légyen a *Cambridgei* kir. Hertzeg a Hannoverai Státusok Előülőjének beszédjére, a következőkből kitéttik:

Uraim! Hannovera. Országunk Deputatusai! Az a szives indulat, mellyet Kigyelmetek törvényes Oratorjaik által nékem kijelentettek, annak a várakozásnak megfelel, mellyet az én Fels. Bátyám az Uralkodó Hertzeg attól a gyűlléstől reménylett, melly az Országunk minden Státusaiól vart vala. A legszentségesebb kötelességemnek tartom, a Fels. Régens-Hertzégnek azon jó indulatokat, szeretett, háladatosságot, és bizodalmat, mellyet Kigyelmetek ki jelentettek, megjelenteni, hogy annál fogya azt a szoros egyességet, melly ezt az Országot ő véle öszvekáptsolja, a lehetőségig megerősíthessem, és kigyelmeteket arról bizonyosokká tehessen, hogy ő a Hannoverai

Népek háladatosságát mindenek felett becsülli.

Mivel meggyőzhetetlen akadályok tartóztatták az Uralkodó Hertzeget azon Országunk öszve gyűllésének első napján való megjelenésében; semmi sem lehetett reám nézve nagyobb szerentse, mint az hogy ezen örök emlékezetre méltó foglalatosságban az ő helyét reám bízta, és hogy az én Német Orzági Státusaiiban megjelenthetem, a ki első ifjuságomtól fogva Hannoverát mindenkor esmértem és szerettem, és a ki neveltetésemnek egy részét, az ide való tanítói intézetnek köszönöm, melly lég tündöklőbb betses köve a Hannoverai Koronának. (Ez a királyi hertzeg a Göttingai Universitásban tanút két esztendeig.)

Norvégia Ország.

A közelebbi mált Posta napon felbe szakadt Norvegiai Constitutiónak folytatása.

A törvénytevő hatalmat az Ország gyűllése által fogya a nép gyakorlani. Egyedül fedhetetlen életü polgárokat kell nemzeti képviselőknek választani — A választásra való voksolásnak jussa 25 esztendőknél alóvalókat nem illet. A falusi képviselőknek száma a városi képviselők számánál kevesebb leszen; mind a két rendbeli nemzeti képviselőknek száma 75-nél kevesebb, és 100-nál nagyobb nem lehet — Senkit sem lehet nemzeti képviselőnek választani, hanem ha már a 30. esztendőt fellyüt haladta, és 10 esztendőt az Országban nem lahott — A Státus-Tanátsnak tagjait, és az annál szolgáló tisztviselőket, udvari szolgálókat, és pensionátusokat, az az kegyelem kenyérrel élóket nemzeti képviselők ké választani nem lehet — A választott nemzeti képviselő köteles leszen a választást elfogadni — Minden képviselőnek a Státus Cassájából pótolás fog fizettetni — Az illy képviselőt személjében árestálni nem lehet, sem számot adni a maga értelméért nem köteles, hanem ha az Ország gyűllése kívánnya.

Közönségesen minden harmadik esztendőben, *Febr. holnapjának 1-ső vasárnapján* az Ország gyűlése a fő városban elfog kezdődni; a rendkívül való esetekben mindazáltal justa van a királynak a most meghatározott időn kívül is az Ország gyűlést öszve hívni, és azt ismét el osztatni. Hogy ha pedig azon időbe tartattatik az Ország rendkívül való gyűlése, midőn annak rendes gyűlést tartani kellene, az elsőbnek dolgai mindjárt meg szűnnek, mibelyt a rendes gyűlés elkezdődik — Hogy ha a gyűlés tagjainak három negyed része jelen nintsen, semmihez sem lehet kezdeni — A király a környüállásokhoz képest egy orációval kezdi el az Ország gyűlést, és az ő jelen nem létében semmiről sem lehet tanácskozni.

Az Ország gyűlésének jussa van törvényt hozni, vagy azt eltörölni, közönséges adot, vámokat, és más közönséges terheket a népre vetni, azok mindazáltal tovább nem tarthatnak, hanem csak azon esztendő Julius holnapjának 1-ső napjáig, a midőn t. i. új Ország gyűlése tartatodik, hanem ha világosan megújítatnak, és az Ország hitelére költsön pénzt kelletik felvenni; a költsön felvett pénzt kiszolgáltatni; a Státus szükségelre rendkívül való summát engedni, azt meghatározni, mennyit kell az Udvar tartására esztendőnkent, és a királynak fizetni; a királyi familiának apanágéját, az az, az első szülött férjfiakon kívül a többinek fizetését meghatározni, a melly apanágéját a fekvő jószágokból venni nem lehet; a Norvegia Országban lévő kormányozás jegyző könyvét és más közönséges petsetes leveleket (kivéven a katona komandóhoz tartozókat) maga eleibe terjesztetni, azokat a szövetségeket és megegyezéseket, a mellyeket a király idegen hatalmassagokkal leszen, a ittkos trakkelyeket kivéven, a mellyek azon közben a közönséges szövetségekkel nem ellenkeznek magával közöltetni; mindent, kivéven a

királyt és a királyi familiát; a Státus dolgában személyesen maga eleibe idézni; az időközben esett fizetés és pensióbéli lájstromokat megvizsgálni, s azokban a szükséges változásokat tenni; öt Revisorokat vagy vizsgálókat nevezni, a kik a Státusnak számadását minden esztendőben elolvassák, azoknak rövid summáját nyomtatás által esméretessé tegyék; végtére idegeneket országjussával megajándékozzák; mind ezek az itt előszámlált jussok egyedül az Ország közönséges gyűlést illetik.

Az olyan végzés, mellyet, az egész Ország gyűlése tett, egy Deputatio által a királyhoz küldetik olly kerés mellett, hogy azt a maga aláírásával erősítse meg, mellyet ha mivel, azon végzés törvényé leszen, ha nem mivel, az Ország gyűléséhez vissza küldetik. Az illy környüállások közt ezen végzést a jelenvaló Ország gyűlése a király eleibe nem terjesztheti ugyao, de a következő leg első rendes Ország gyűlésében azt véghez viheti; hogy ha mind az által az illy végzés a harmadik gyűlésben is a király eleibe terjesztődik, de általa meg nem erősítetik, a király akaratja nélkül is törvényé leszen, és az Ország gyűlése mind addig együtt marad, míg azt szükségesnek tartja; három holnapnál tovább, a király megegyezése nélkül a gyűlést nem tarthat.

E világ 6 ik része leírásának folytatása.

Hogy ez az új világ az Angliai nemzetnek figyelmetességet nagyon magára vonta, abból kitetszik, hogy a Genfi Congressusban is előhozták, és annak lakosait az Indusokat az éjszaki Amerikával szereztetendő bekeességbe bézaratni igyekeztenek. Sok fele rendekre osztatnak fel ezek az Indusok. Leg elsőbb rendbeliek a Sioux-Indusok, ezekről igy szövlanak azok az éjszaki Amerikai tudós utazók Lewis és Clarke kapitányok, a kik 1805-dik és 1806-dik esztendőben annak felfedezésére küldettek vala: Mi, ugy mond előre

elkészültünk a' vélek való beszédre, aján-
dékotokat készítetünk, és azon nemzetnek
fejeit 's fegyveres embereit magunkhoz hív-
tuk, és 12 óraker azon tölgyfa árnyékában
fogadtuk e', a' melly alatt a' szövetséges
Amerikai Státusnak zászlói ki voltak sze-
gezve. Kapitány Lewis egy beszédet mon-
dott hozzájuk, 's őket megtanította, mi-
ként viseljek magokat jövődében; azután
a' nevezetesebb embereiket megismerők,
a' melly megismerés abból állott, hogy a'
legelsőbbnek közlők egy vitorlás zászlót,
egy emlékeztető pénzt, 's több efféléket
ajándékoztunk. Továbbá olly felső ruhát
is adtunk reája, a' millyennel az illy ne-
vezetes embereket megszoktuk ajándékozi-
ni, t. i. a' szövetséges Státusok forma ru-
háját, melly gazdagon meg volt paszo-
máttal rakva; továbbá egy három szegű
veres tollal felekesített süveget. Egy
másiknak közlők második rangot, do-
hányt es köntöst ajándékoztunk, az után
vélek együtt dohányoztunk, a' kik az őket
késérő legényekkel egy faágból csinált le-
vél szü alá menvén, ottan a' nékik ada-
tott ajándékokat magok közt fel osztották,
dohányozták, és ettek, 's azon tanásko-
ztak, hogy mitsodás feleletet adjanak miné-
künk a' következő napon; vegtére az
iffiabbak közlők nyíllal tizra lövöldöztek,
és mi a' legjobb kezivesekkel kárissokkal jutal-
maztattuk meg. Estvère igen sokáig tántzol-
tak, mi pedig késeket, dohányt, tsergöket, és
gyagyupántlikákat ajándékoztunk nékik
mellyekkel nagyon meg voltak elégedve.
Az ő muzsika szerszámok dobból, és egy
zatskóból állott, melly fejéren készített bi-
al bőrből volt készítve, mellyben sréket,
's apró követskéket tartottak. Ezekkel a'
muzsika szerszámokkal játszottak négy mu-
zsiusok, 's ezekkel alkalmatlankodtak vir-
rattig a' gyűlésekn.

Augústus 31 ik napján fölöstököm
után a' nemzetnek nagyjai öszve gyűlvén
rendbe állottak, mindeniknek kezében

egy jelcs békességpipa volt, mellyeknek
hegyek azon helyfelé volt fordítva, a' hol
Lewis és Clark e kapitányoknak kellett
vala ülni; és mihelyt ezek oda mentek, 's
leültek, leg ottan a' legelső közlők, ki-
nek neve Weucha volt, fel költ, hosz-
fú és ékes beszédet tartott, a' mit miszól-
lottunk, helybe hagyta, hogy a' mi tana-
tsunkat követni fogják, meg ígérte, 's ezt
foldott a' beszédjéhez: Én ugy mond, az
én nagy atyámnak két fiait előttem állani
látom, ti is láttok engemet, 's látjátok a'
mi nagyaink, t és vitézinket. Mi igen sze-
gények vagyunk, nekünk se puskaponunk,
se golyóbisunk, sem késünk nintsen, fe-
leségeinknek és gyermekeinknek sints a'
falukban semmi köntösök. Mivel az én
atyámfiai nékem egy vitorlát és egy emlé-
keztető pénzt adtak; azt kívánám, hogy
ezeknek a' szegény embereknek is valamit
adnának, vagy itt maradnának, és hogy az leg-
elsőbben ide jövő hajóval alkuba bortsátkoz-
nának. Én a' Pavnesegeknek, és Ma-
hásoknak fejedelmeit öszvegyűjtöm, 's
vélek békességet kötök; én ezt jobban vég-
be vihetem, mint az én nagy atyámaik fiait,
mivel nagyobb készséggel meg hallgatnak
engemet. A' jövő tavasszal egynehány
Urfiakat is a' ti országtokba hozok; de
előbb el nem bagyhatom hazámat. Egykor
az Anglusokhoz mentem, a' kik nékem
egynehány emlékeztető pénzt, és egyne-
hány darab köntöst adtak; midőn a' Spa-
nyolokhoz mentem, ők is adtak nékem
egy emlékeztető pénzt, de semmit sem ad-
tak, a' mellyhe azt tehettem volna; ti pe-
dig nem csak emlékeztető pénzt, hanem
köntösöket is adtaok. De még is szegé-
nyek vagyunk, 's azt kívánám, hogy a'
mi feleségeinknek is valamit adnatok.

Aprilis 24 ik napján egész nap olly
nagy szelvész volt, hogy helyünkben sem
mozdulhattunk ki, és ha szinte egy-
másra rakott szobákkal igyekeztünk ma-
gunkat védelmezni, még is mindazáltal a'

mi hajókön volt portékáink és bu-
torjaink is meg ásztak. A' mi vadá-
szaink! kimentek és négy dámvadat, és
egynehány apró farkast hoztak magokkal.
Minden utazó társainknak a' szemek rosz,
mellyet kétségkívül a' felette sok homok
szokott okozni, melly olly nagy homok fel-
hőtől ragadtatik, hogy gyakorta az előt-
tűök lévő tenger partját sem láthatyuk;
és olly könnyű's vékony ez a' homok, hogy
egynehány mért földre is, mint valamelly
füstfelbő ugy lebeg a' levegőben, és olly
általható, hogy attól senki magát meg nem
óhatya, éskéntelenek vagyunk azt az ételben,
italban, és lélegzésben lenyelni. Aprilis
29-dik napján, reggel mértékletes szelek-
kel kiindultunk. Kapitány Lewis, a' ki
egy vadásunkkal a' száraz földön volt, dél
előtt 8. órakor két fejer medvére bukkant.
Ezeknek a' ragadozó állatoknak erejétől
és vad természetéről irtóztató dolgokat be-
széltek nekünk az Indusok; a' mellyeket
6—8 embernek kell megtámadni, sőt ak-
kor is gyakorta megfutantatnak, és egy
vagy két emberi magok között elvesztenek.
Mivel tegzeken és nyilokon kívül tsak egy
rosz puskával járnak vadászni, kéntelenek
ezen medvékhez közel menni, és mivel
tsak akkor lehet azokat elejteni, mikor a'
lövés vagy fejeket, vagy sziveket általjár-
ja, sokszor, ha a' tzelt el tévesztik a' vadá-
szok, magok is megfosztatnak életektől. El
nem futnak az ember előtt, hanem inkább
megtámadják őtet, és olly igen elrettentet-
ték az Indusokat, hogy az azokat vadászók
elsőben ábrázatjokat befestik, és azokat a'
babonas szokásokat végbe viszik, a' mel-
lyeket ellenségeikkel való hadakozásokban
gyakorlani szoktak. A' mellyeket még ek-

korig láttunk, miként meg támadni nem
bátorkodoak; de ha szinte a' jó stuzos va-
dászoknak keveset lehetis felni, még is mind-
azáltal mindeukor irtóztató állat marad a'
fejer medve. Midőn ez a' két kegyetlen
vad állat hozzánk közelgetett volna, Kapi-
tány Lewis és a' vele volt vadász reájok
lőttek, és mind a' kettőt meg megsebesi-
tettek. Az egyik elszaladt, a' másik Le-
wis kapitányt meg támadta, és 70—80 lé-
pésre üzte is, de mivel nagyon meg volt
sebesítette, kapitány Lewist puskája
meg töltésében meg nem akadályoztátha-
ta, és a' vadász egy golyóhissal a' földre
terítette. Ez agyon lövetett fejer medve
még nem volt egészen fel nőve, és 300
fontot nyomott, lábai egy kevéssel hoszszab-
bak miot a' fekete medvének; körmei és
fogai nagyobbak és hoszszabbak, sárgás
barna a' színe, szemei kitsinyek, feketék
és általható. Első lábai feketék, a' szőri
vékonyabb, vastagabb, és hoszszabb, mint
a' fekete medvéknek lenni szokott; ennek
felette dühösködőbbek, és az által is meg
különböztetik magokat, hogy a' sok seb-
vétel után is meg egy hamat vefznek el.

(A' többi következik.)

Nagy Britannia.

Az Anglia országi kereskedőknek tū-
dósítások szerént a' nyers nád méznek az
ára ottan nagyon felment, kiváltképen
azért, mivel az a' hír terjedett el, hogy a'
meg tisztult nád méznek Frantzia Országba
való vitele meg tiltatott, a' melly hír bé is
tellyesedett.

(A' többi következik.)

Jan. 7-dik napján adtak 100 Forint Huszas penzért 268 7/8 forintot Váltó-
tzedulában. Egy Cs. aranyért 12 forintot 27 7/8 krt.